

UDK 811.163.6:34

Nina Novak

Filozofska fakulteta v Ljubljani

KOMENTAR K VPRAŠALNIKU O TVORJENJU PRAVNIŠKIH BESEDIL

V uvodnem delu prispevka je določeno razmerje med pravnim in pravniškim jezikom, v osrednjem delu pa so navedeni rezultati anketnega vprašalnika, katerega namen je bilo ugotoviti, kako pravniki tvorijo pravniška besedila. Navedene so tudi najpogostejše težave, ki jih imajo pravniki pri tvorjenju besedil in samoocena njihove jezikovne zmožnosti.

The introductory part of the article defines the relationship between legal language and the legalistic language, i.e., the language of legal profession. In the main part, the author presents the results of the questionnaire intended to determine how legal professionals formulate legal texts. The discussion includes the most common problems that legal professionals have in formulating texts, self-evaluation of their linguistic competence, and their satisfaction with it.

Ključne besede: pravni jezik, pravniški jezik, tvorjenje pravniških besedil, pripomočki, jezikovni priročniki

Key words: legal language, language of legal profession, formulation of legal texts, tools, language reference works

1 Uvod

Na stilistične, pravopisne, slovnične in druge pomanjkljivosti pravniških besedil so opozarjali že Korošec (1981), Stabej (1998), Tomovič (1998), Kalin Golob (2001, 2003) in Verovnik (2001), pripisati pa jih je mogoče vplivu nemščine pa tudi drugih slovanskih jezikov, na podlagi katerih se je izoblikoval slovenski pravni jezik, posebnostim prava oziroma razmerij, ki jih le-to opisuje, kot tudi pomanjkljivi sporazumevalni in jezikovni zmožnosti¹ tvorcev pravniških besedil. Oblika, vloga in namen pravniških besedil ter sestavine, ki jih morajo ta vsebovati, so zakonsko predpisani, formalna razporeditev sestavin pa je vezana tudi na tradicijo, tako da je pri oblikovanju pravniških besedil navezovanje na besedilne vzorce pričakovano. Namen anketnega vprašalnika je bilo ugotoviti,² s katerimi pripomočki si pravniki glede na različna področja svojega delovanja (sodnik, tožilec, odvetnik ipd.) pri pisanju besedil razen besedilnih vzorcev še pomagajo, kako pogosto uporabljajo jezikovne priročnike in katere od teh uporabljajo, pozornost pa je bila posvečena tudi težavam, ki jih imajo pravniki pri tvorjenju besedil in pogostosti le-teh, samoocena njihovih jezikovnih zmožnosti. Analiza odgovorov, pridobljenih z anketnim vprašalnikom, bo predstavljena v osrednjem delu pri-

¹ Jezikovne zmožnosti so pojmovane kot sposobnosti, ki uravnavajo oblikovanje vseh mogočih besedil v danem jeziku; sporazumevalne zmožnosti pa so zmožnosti, ki usmerjajo izbiro jezikovnega izraza, ki ustreza govornemu položaju.

² Anketni vprašalnik je bil sestavljen po priporočilih in vzorčnih anketnih vprašalnikih Conversea in Presserja (1986) ter Dana (1990).

spevka, v nadaljevanju uvodnega dela pa bo predstavljeno razmerje med pravnim in pravniškim jezikom ter njuna jezikovnozvrstna umestitev.

1.1 Opredelitev terminov *pravni* in *pravniški jezik*

Scarpelli (1955: 184) pojmuje pravni jezik kot jezikovni podsestav, ki ga uporabljajo pristojni za izrekanje pravne norme, pravniki pri svojem znanstvenem in praktičnem delu ter vsi tisti, ki sodelujejo v pravnih postopkih in pri tem ponavljajo načine izražanja zakonodajalcev in pravnikov. V leksikonu *Pravo* (2003: 276) je pravni jezik razložen podobno, kot »posebna vrsta pravnega jezika« pa je omenjen »pravniški jezik«, torej »jezik pravniških poklicev (sodnikov, odvetnikov, upravnih pravnikov)«, ki ga pravniki uporabljajo pri opravljanju svojega dela. Iz navedenega je razvidno, da nadpomenka pravni jezik združuje več vrst pravnega jezika in da je pravniški jezik ena od teh. Razlago potrjuje tudi Viskovičeva delitev pravnega jezika, v kateri avtor izhaja iz udeleženca komunikacije in navaja 4 vrste pravnega jezika (Viskovič 1989: 24):

- govor zakonodajalcev (govor tvorcev pravne norme),
- govor pravne prakse (govor pravosodnih in upravnih uslužbencev),
- govor pravne znanosti (govor pravnikov znanstvenikov) in
- govor nepravnikov o pravnih zadevah.

Iz navedenih razlag in klasifikacije je očitno, da udeleženec komunikacije uporablja pravni jezik v različnih govornih položajih, tako da je mogoče sklepati, da razlike med posameznimi vrstami pravnega jezika (kot jih navaja pravna znanost) izvirajo iz delitve dela in družbenih vlog znotraj posameznih področij, na katerih deluje pravo. Glede na vidik delovanja prava (normativni, teoretični in pragmatični) je mogoče deliti tudi pravni jezik, in sicer na jezik pravne norme, jezik pravne znanosti in jezik pravne prakse. Jezik pravne norme se nanaša na besedila,³ ki jih tvorijo zakonodajalci,⁴ jezik pravne znanosti na besedila pravnikov znanstvenikov, jezik pravne prakse pa združuje besedila, ki jih tvorijo pravniki, različnih pravniških poklicev (sodnik, tožilec, odvetnik ipd.), in nepravniki, ki sodelujejo v pravnih postopkih. Jezik pravne norme ima primarno vlogo in ostali dve vrsti pravnega jezika izhajata iz njega, dokaz za to je tudi dejstvo, da sta so se slovenska besedila pravne znanosti in pravne prakse razvila šele po tem, ko so bili okoli leta 1850 v slovenščino prevedeni prvi zakoni in zakoniki.

Glede na zgornjo klasifikacijo pravnega jezika je mogoče deliti tudi vrste pravnih besedil⁵ in njihove zvrsti, in sicer na:

- a) splošne pravne akte, ki jih pišejo zakonodajalci → ustava, zakoni in drugi pravni viri;
- b) besedila, ki jih pišejo pravniki znanstveniki → znanstvene monografije, članki, kot tudi leksikoni, učbeniki, priročniki;

³ Besedilo je pojmovano kot enota sporazumevanja v govorni ali pisni obliki.

⁴ Zakone sprejema državni zbor, predloge zakonov in osnutke le-teh pa pripravijo v posameznih ministrstvih strokovnjaki posameznih področij in pravne službe, pred sprejetjem pa jih pregleda še zakonodajni organ.

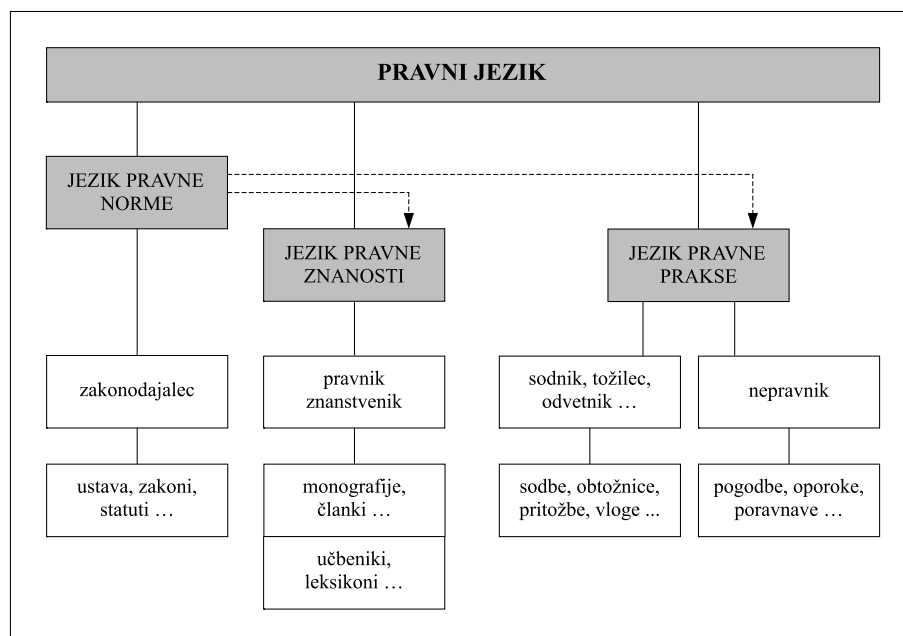
⁵ Razlikovanje med splošnimi in posameznimi pravnimi akti ter poimenovanja posameznih besedilnih vrst in zvrsti so povzeti po Pavčniku (1997: 287–295).

c) besedila pravne prakse:

- posamezni pravni akti ali t. i. pravniška besedila, ki jih pišejo pravniki, ki opravljajo različne pravniške poklice (tožilci, sodniki, odvetniki ipd.) → sodne odločbe, obtožnice, tožbe, pritožbe ipd.;
- besedila, ki jih pišejo nepravniki, ki sodelujejo v pravnih postopkih → pravni posli (pogodbe, oporoke, poravnave ipd.) in druga besedila v pravnih postopkih, kadar se posameznik zastopa sam.

Razmerja med vrstami pravnega jezika, tvorci besedil in posameznimi pravnimi zvrstmi besedil ponazarja shema 1.

Shema 1: *Delitev pravnega jezika*⁶

1.2 Jezikovnozvrstna umestitev pravnega in pravniškega jezika

Toporišič (1992: 46) v svoji štiričlenski⁷ delitvi funkcijskih jezikovnih zvrsti uvršča pravni jezik med strokovne jezike, loči pa še 3 vrste strokovnega jezika, in sicer: znanstveni jezik, navadni strokovni ali poljudnoznanstveni jezik in praktičnostrokovni jezik. Navedene vrste strokovnega jezika so določene glede na jezikovnosistemske elemente

⁶ Pravni jezik združuje tri vrste pravnega jezika, pod vsako od njih je naveden tvorec besedila, pod tem pa zvrsti pravnih besedil. Deljeni puščici nakazujeta primarnost jezika pravne norme.

⁷ Toporišič loči štiri funkcijske zvrsti, ki ubesedujejo predmetnost različnih področij človekovega delovanja in udejstvovanja: praktičnosporazumevalno, strokovno, publicistično in umetnostno zvrst jezika (Toporišič 2000: 27–32).

in teorijo sporočanja (sporočanje verige), tako da niso združljive s klasifikacijo pravnega jezika, ki se naslanja na sociolingvistične kriterije. Ker Toporišič – kot omenja že Skubic (1994/95: 155) – pri definiranju jezikovnih zvrsti ne izhaja iz vnaprej postavljenih meril razločevanja jezikovnih funkcij, temveč opaža posebnosti nekaterih skupin besedil, na podlagi katerih sklepa na neki združujoči dejavnik oziroma skupno funkcijo, tudi kriteriji za razločevanje med posameznimi besedilnimi vrstami in zvrstmi pravnega jezika niso dovolj natančni in jasni.

Skubic (1994/95: 158) v svoji pragmatičnofunkcijski delitvi jezikovnih zvrsti postavlja v središče zanimanja pragmatično funkcijo izrekov oziroma besedila, tj. namen, spremembe stanja stvari, s katerim je tvorjeno besedilo. Ločuje znanstveni, sporočanjevplivanski, konvencionalnoperformativni in umetnostni govor.⁸ Glede na značilnosti, ki jih Skubic pripisuje posameznim funkcijskim zvrstem jezika in besedilnim zvrstem znotraj teh, je njegova jezikovnozvrstna delitev za klasifikacijo pravnega jezika ustrenejša, podaja pa tudi kriterije za ločevanje med vrstami besedil. Za jezik pravne norme in jezik pravne prakse tako veljajo značilnosti, ki jih Skubic navaja za konvencionalnoperformativni govor, jezik pravnih znanstvenikov pa je identičen znanstvenemu govoru. Besedila pravnih znanstvenikov se delijo na znanstvena (monografije, znanstveni članki ipd.) in sporočanjevplivanska (učbeniki, leksikoni ipd.), kar je razvidno tudi iz sheme 1.

2 Analiza odgovorov anketnega vprašalnika

Po elektronski in navadni pošti sem pravnikom, ki opravljajo različne pravniške poklice, razposlala 127 anketnih vprašalnikov, v raziskavo pa je bilo vključenih 78 (61,4 %) pravnikov, ki so bili pripravljeni sodelovati.

2.1 Starost in spol vprašanih

Vprašani so stari od 25 do 49 let, 67,8 % vprašanih je ženskega spola, 32,2 % pa moškega spola.

2.2 Poklic vprašanih

Vprašani so po izobrazbi univerzitetni diplomirani pravniki, poklicno pa delujejo – navajam: okrajna sodnica, sodnik, višji referent, tožilka, višja svetovalka za pravne zadeve, pravnica, strokovna sodelavka na sodišču, pravnik svetovalca, referentka, strokovni sodelavec na sodišču in sekretarka sodišča. Zanimivo je, da kljub klasifikaciji poklicev in strokovnih nazivov, ki predvideva žensko in moško obliko poimenovanja za vsak poklic (npr. pravnik – pravnica, referent – referentka itd.), 9,6 % vprašanih ženskega spola navaja svoj poklic z obliko za moški spol (pravnik, višji referent).

⁸ Znanstveni govor je sredstvo za oblikovanje novih vednosti, sporočanjevplivanski govor je sredstvo za doseganje ciljev, konvencionalnoperformativni govor je sredstvo za spreminjanje sveta in umetnostni govor je sredstvo za izražanje kompleksnih notranjih doživetij in intuitivnih spoznanj (Skubic 1994/95: 167).

2.3 Besedila, ki jih tvorijo vprašani

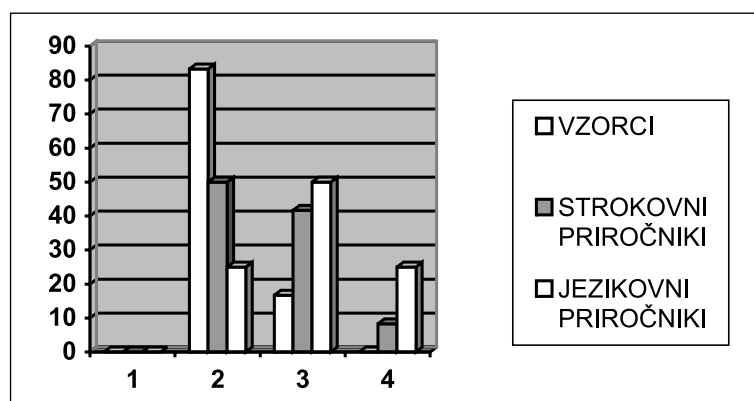
Vprašani pri opravljanju svojega dela tvorijo različne zvrsti pravnih besedil: sodne odločbe (sklepi, sodbe, odredbe), zahtevke, navodila, odloke, pripravljalne vloge, ugovore in pritožbe za sodišče, odločbe v upravnem postopku, dopise sodišča (poziv za dopolnitev vloge, poziv za posredovanje podatkov ipd.), sodne zapisnike (o zaslišanju obdolžencev, prič, izvedencev, pravnih strank ipd.), interne akte ipd. Navedena besedila se ločujejo po tem, ali so tvorjena samostojno ali oblikovana po modelu. Sodne odločbe, odloki, pritožbe, zapisniki, vloge in interni akti so besedila, ki so oblikovana po besedilnih vzorcih in vsebujejo samostojno tvorjene enote besedila, v katerih je treba navajati dejstva, jih utemeljevati, povezovati in razlagati, kar zahteva od tvorca besedila večjo jezikovno in sporazumevalno zmožnost, omogoča pa mu večjo svobodo pri izbiri izraznih sredstev. Dopisi sodišča, zahtevki in navodila pa so že vnaprej pripravljena besedila, pri katerih je treba podatke le navajati oziroma vpisovati, kar pomeni, da tvorec besedil ne oblikuje samostojno.

2.4 Pripomočki pri tvorjenju besedil

Grafikon 1 prikazuje pripomočke (vzorci besedil, strokovni in jezikovni priročniki ter drugo), ki jih uporabljajo pravniki pri tvorjenju besedil in pogostost njihove rabe.

Vprašani si pri tvorjenju pravnih besedil najpogosteje pomagajo z vzorci podobnih besedil (besedila iz sodne prakse, elektronska baza pravnih besedil slovenskega pravnega informacijskega portala IUS-INFO ipd.). Z njimi si *pogosto* pomaga 83,3 % vprašanih, 16,7 % vprašanih pa si njimi pomaga *redko*. S strokovnimi priročniki (razni praktikumi, *Pravni terminološki slovar: Gradivo* ipd.) si pri pisanju besedil 50 % vprašanih pomaga *pogosto*, 41,7 % vprašanih jih uporablja *redko*, 8,3 % vprašanih pa jih ne uporablja *nikoli*.

Grafikon 1: Pogostost rabe posameznih pripomočkov

Legenda: Številke od 1 do 4 na vodoravni osi se nanašajo na odgovore: (1) Vedno. (2) Pogosto. (3) Redko. (4) Nikoli. Navpična os ponazarja odstotek vprašanih, ki so se odločili za odgovor.

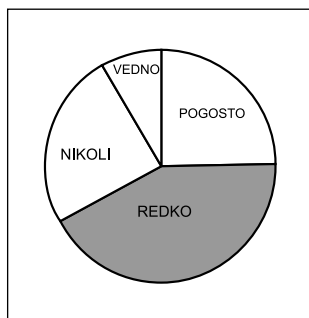
25 % vprašanih pri pisanju besedil *nikoli* ne uporablja jezikovnih priročnikov, enak delež vprašanih po le-teh posega *pogosto*, 50 % vprašanih pa jih uporablja *redko*. Med drugimi pripomočki, bazami podatkov in oblikami pomoči, ki jih vprašani občasno uporabljajo pri pisanju besedil, so navedeni naslednji:

- posvetovanje z lektorjem »slavistom«,
- posvetovanje s sodelavcem,
- odločbe vrhovnega sodišča,
- vzorci pravniških pisanj Gospodarskega vestnika,
- sodna praksa, dosegljiva prek slovenskega pravnega informacijskega portala IUS-INFO.

2.4.1 Raba posameznih jezikovnih priročnikov

Grafikoni 2–4 prikazujejo, kako pogosto vprašani pri tvorjenju besedil uporabljajo posamezne jezikovne priročnike, in sicer *Slovar slovenskega knjižnega jezika* (v nadaljevanju *SSKJ*), *Jezikovne reže 1 in 2*, *Slovenski pravopis* in *Slovensko slovnico*.⁹

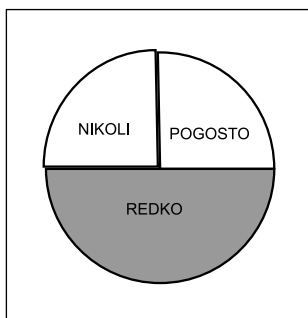
Slovar slovenskega knjižnega jezika

Grafikon 2: Pogostost rabe SSKJ

SSKJ je najpogosteje uporabljan jezikovni priročnik. Največ vprašanih, in sicer 41,7 %, ga uporablja *redko*, 8,3 % vprašanih ga uporablja *vedno*, 25 % vprašanih uporablja *SSKJ pogosto*, enak odstotek vprašanih pa ga ne uporablja *nikoli*. Dobljeni odstotkovni deleži potrjujejo dejstvo, da vprašani jezikovne priročnike najpogosteje (47,6 %) uporabljujejo za preverjanje pomenske ustreznosti (pomen, raba leksemov ipd.).

Slovenski pravopis

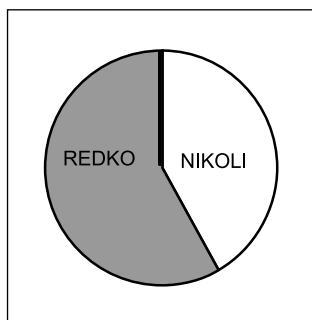
Grafikon 3: Pogostost rabe Pravopisa

50 % vprašanih si pri pisanju besedil pomaga s *Pravopisom redko*, 25 % vprašanih ga uporablja *pogosto* in enak odstotek vprašanih ga ne uporablja *nikoli*. Dobljeni odstotkovni deleži se skladajo z dejstvom,¹¹ da vprašani v jezikovnih priročnikih takoj za pomensko ustreznostjo preverjajo pravopisno ustreznost (raba velike oziroma male začetnice, pravičen zapis besed ipd.).

⁹ V nadaljevanju so jezikovni priročniki navedeni glede na odstotkovni delež rabe.

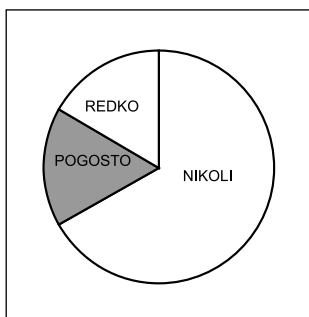
¹⁰ Glej razdelek 2.6.

¹¹ Glej razdelek 2.6.

Slovenska slovnica

Grafikon 4: Pogostost rabe Slovnice

Največ vprašanih pri pisanju besedil le *redko* uporablja Slovnico, in sicer 58,3 %; medtem ko je 41,7 % vprašanih ne uporablja *nikoli*. Dobljeni odstotkovni deleži potrjujejo dejstvo,¹² da vprašani redkeje posegajo po jezikovnih priročnikih, zato da bi preverili slovnično pravilnost (uporaba pravnega sklona ipd.).

Jezikovne reže 1 in 2

Grafikon 5: Pogostost rabe priročnikov Jezikovne reže 1 in 2

Jezikovna priročnika *Jezikovne reže 1 in 2*, v katerih je Monika Kalin Golob zbrala jezikovne koticke, objavljene v reviji *Pravna praksa*, uporablja pri pisanju 16,7 % vprašanih *pogosto*, enak delež vprašanih pa uporablja omenjeni priročnik *redko*. Največ vprašanih, kar 66,6 %, omenjenega priročnika ne uporablja *nikoli*, kar je zanimivo, saj je na vprašanje *Ali poznate jezikovni kotichek v reviji Pravna praksa?*¹³ večina vprašanih odgovorila, da omenjeni kotichek pozna.

Drugi jezikovni priročniki

Med jezikovnimi priročniki, ki jih vprašani pri tvorjenju besedil še uporabljajo (v vseh primerih *redko*), so slovarji različnih tujih jezikov (angleški, nemški, francoski) in *Slovar tujk* Franceta Verbinca.

2.4.2 Pomanjkljivosti jezikovnih priročnikov

Na vprašanje *Kaj pogrešate oziroma česa v jezikovnih priročnikih ne najdete?* je odgovorilo 15 vprašanih, kar je 19,3 %. Navedeni so naslednji odgovori:

- *Do sedaj sem vedno našla rešitev za to, kar sem potrebovala.*
- *Ko iščem, najdem. Žal iščem premalokrat.*
- *Pomanjkljivosti nabora besed in izrazov, tudi besednih zvez, neustrezne korekture pravnih izrazov – standardnih!*

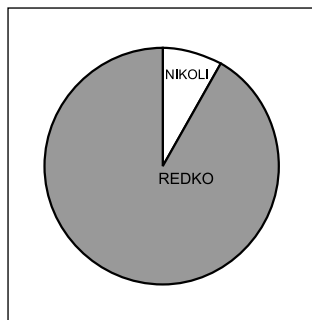
¹² Glej razdelek 2.6.

¹³ Glej razdelek 2.10.

- Nič. (5-krat naveden odgovor)
- *Pogrešam pravniško izrazoslovje, torej več specifičnih zadev, povezanih z mojo stroko.*
- Nič. Dostikrat se mi ne da iskati.
- *Mislím, da so priročniki v redu, samo uporabljam jih premalo.*
- *Da niso v elektronski obliki.* (3-krat naveden odgovor)
- *Uporabljam le slovar, ker ga imam na računalniku.*

Iz 60 % odgovorov je razvidno, da so vprašani z jezikovnimi priročniki zadovoljni in da v njih vedno najdejo odgovore na svoja vprašanja. 13,3 % vprašanih meni, da je v jezikovnih priročnikih navedenih premalo posebnosti pravnega jezika, pri čemer je treba opozoriti, da kar 66,6 % vprašanih pri pisanju svojih besedil nikoli ne uporablja priročnikov *Jezikovne reže 1 in 2*,¹⁴ ki prinašata tovrstne posebnosti in zglede za odpravo napak. 26,7 % vprašanih navaja kot pomanjkljivost jezikovnih priročnikov to, da niso v elektronski obliki. Vprašani uporabljajo elektronski SSKJ, kar pomeni, da bi, če bi poznali tudi druge jezikovne priročnike, ki so dostopni v elektronski obliki (npr. Slovenski pravopis), tudi te najbrž pogosteje uporabljali.

2.5 Pogostnost težav pri pisanju besedil

91,7 % vprašanih se pri pisanju besedil le *redko* srečuje s težavami, 8,3 % vprašanih pa navaja, da nima težav *nikoli*. Nobeden od vprašanih se s težavami pri pisanju besedil ne srečuje *pogosto* oziroma *vedno*, saj navedena odgovora nista bila izbrana, kar pomeni, da jih morebitna pomanjkljiva jezikovna oziroma sporazumevalna zmožnost pri opravljanju dela ne ovira.

Grafikon 6: Pogostost težav pri pisanju besedil

2.6 Najpogostejše težave pri pisanju besedil

Iz odgovorov na vprašanje *Kaj najpogosteje iščete oziroma preverjate v jezikovnih priročnikih?* je mogoče sklepati o najpogostejših težavah, ki jih imajo vprašani pri pisanju besedil. Vprašani (odgovorilo jih je 21, kar je 26,9 %) navajajo naslednje odgovore:

- *pravilen zapis posameznih besed* (3-krat naveden odgovor),
- *pravopisna pravila,*
- *pomene posameznih besed,*
- *pomen, obstoj, pravilen zapis posamezne besede,*

¹⁴ Glej razdelek 2.3.

- *pomen besed* (4-krat naveden odgovor),
- *uporabo posameznih besed* (2-krat naveden odgovor),
- *pravopis* (3-krat naveden odgovor),
- *posamezne besede in izraze*,
- *pravilnost zapisa*,
- *pomen kakšnega izraza iz druge stroke*,
- *slovnično pravilnost*,
- *uporabo pravilnega sklona*.

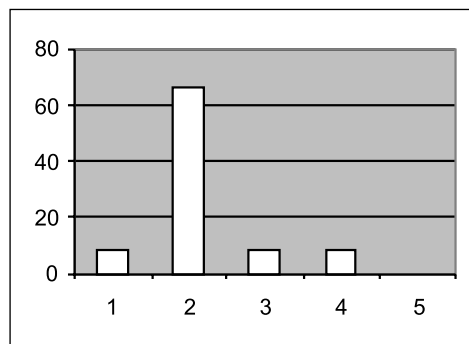
Navedenih težav pri tvorjenju besedil je troje vrst, vsaka se nanaša na posamezno jezikovno raven, in sicer gre za preverjanje pomenske ustreznosti, pravopisne in slovnične pravilnosti. Vprašani najpogosteje preverjajo pomensko ustreznost posameznih leksemov (47,6 %), sledi ji pravopisna pravilnost (42,9 %), nazadnje pa slovnična pravilnost (9,5 %). Iz odgovorov je razvidno, da vprašani svojo jezikovno in sporazumevalno zmožnost največkrat preverjajo na ravni leksemov (pravilen zapis, pomen, raba besed in terminov), medtem ko se odstopov od norme na drugih ravneh (oblikoslovnoskladenjski in besediloslovni ravni), kjer je – kot navajajo Korošec (1981), Stabej (1998), Tomovič (1998), Kalin Golob (2001 in 2003) in Verovnik (2001) – v pravniških besedilih teh odstopov največ, ne zavedajo. Najpogostejše težave pri pisanju besedil, ki jih navajajo vprašani, se skladajo z rabo posameznih jezikovnih priročnikov,¹⁵ s katerimi si vprašani pomagajo pri odpravljanju težav.

2.7 Samoocena jezikovne zmožnosti

Iz grafikona 7 je razvidno, kako vprašani ocenjujejo svojo jezikovno zmožnost.

66,7 % vprašanih je svojo jezikovno zmožnost ocenilo kot *dobro*, 16,7 % vprašanih kot *zadovoljivo*, po 8,3 % vprašanih pa kot *odlično* oziroma *pomanjkljivo* do te stopnje, da jih pri delu ne ovira. Nobeden od vprašanih ni izbral odgovora – *Pomanjkljivo in me pri delu pogosto ovira*.

Grafikon 7: Samoocena jezikovne zmožnosti

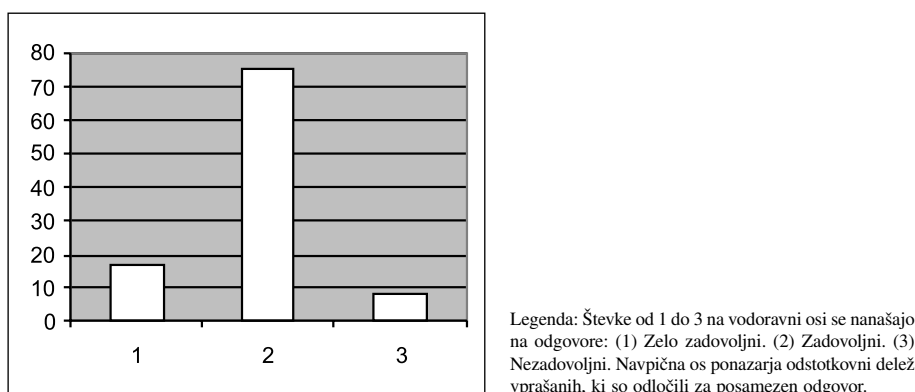
Legenda: Številke od 1 do 5 na vodoravni osi se nanašajo na odgovore: (1) Odlično; (2) Dobro; (3) Zadovoljivo. (4) Pomanjkljivo, a me pri delu ne ovira; in (5) Pomanjkljivo in me pri delu pogosto ovira. Navpična os ponazarja odstotkovni delež vprašanih, ki so odločili za posamezen odgovor.

¹⁵ Glej razdelek 2.3.

2.8 Zadovoljstvo z jezikovno zmožnostjo

Iz grafikona 8 je razvidno, kako so vprašani zadovoljni s svojo jezikovno zmožnostjo.

Grafikon 8: *Zadovoljstvo z jezikovno zmožnostjo*

75 % vprašanih je s svojo jezikovno zmožnostjo zadovoljnih, 16,7 % je z njo zelo zadovoljnih, 8,3 % pa je z njo nezadovoljnih. Kljub navedenim rezultatom skoraj vsi vprašani navajajo,¹⁶ da bi jih jezikovno izobraževanje za pravnike zanimalo.

2.9 Jezikovno izobraževanje za pravnike

Samo ena vprašana navaja, da je jezikovno izobraževanje za pravnike ne bi zanimalo, vsi ostali vprašani pa so za tovrstno izobraževanje pokazali zanimanje.

2.10 Jezikovni kotiček v reviji Pravna praksa

Dve vprašani navajata, da Jezikovnega kotička, v katerem Monika Kalin Golob in Tina Verovnik odgovarjata na vprašanja bralcev o slovenskem knjižnem jeziku, s posebnim oziroma na pravni jezik in njegove posebnosti, ne poznata, ostali vprašani pa ga poznajo, kar pomeni, da so o odstopih od norme, kot jih razume omenjeni Jezikovni kotiček, v pravniških besedilih seznanjeni.

3 Sklep

Podatki o tvorjenju pravniških besedil so pridobljeni s pomočjo anketnega vprašalnika, ki ga je izpolnilo 78 pravnikov. Vprašani so stari od 25 do 49 let in opravljajo različne pravniške poklice, pri čemer oblikujejo različne zvrsti pravniških besedil. Pri pisanju besedil si najpogosteje pomagajo z vzorci podobnih besedil, uporabljajo pa tudi strokovne in jezikovne priročnike. Občasno si vprašani pri oblikovanju besedil

¹⁶ Glej razdelek 2.9.

pomagajo tudi z odločbami vrhovnega sodišča, vzorci pravniških pisanj Gospodarskega vestnika in s sodno prakso Slovenskega pravnega portala IUS-INFO, posvetujejo pa se tudi s sodelavcem in z lektorjem »slavistom«.

Med jezikovnimi priročniki pravniki najpogosteje uporabljajo *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, sledita mu *Pravopis in Slovnica*. Med jezikovnimi priročniki sta najnižji odstotkovni delež glede rabe dosegla priročnika *Jezikovne reže 1 in 2*, ki ju nikoli ne uporablja kar 66,6 % vprašanih, čeprav kar 91,3 % vprašanih Jezikovni kotiček, po katerem sta nastala priročnika, pozna, torej jih vprašanja, obravnavana v priročnikih, vsaj do določene mere zanimajo.

Večina vprašanih se pri pisanju besedil le redko srečuje s težavami, svojo jezikovno in sporazumevalno zmožnost pa najpogosteje preverjajo na ravni leksemov (pravilen zapis, pomen, raba besed in terminov), medtem ko se na oblikoslovno-skladenjski in besediloslovni ravni, kjer je največ odstopov od norme, napak ne zavedajo.

S svojo jezikovno zmožnostjo so vprašani v glavnem zadovoljni, vse (razen ene vprašane) pa bi zanimalo jezikovno izobraževanje za pravnike. Iz navedenega je mogoče sklepati, da pravnikov pomanjkljiva jezikovna zmožnost pri delu najpogosteje ne ovira, da pa bi jo želeli izpopolniti.

LITERATURA

- Jean M. CONVERSE, Stanley PRESSER, 1986: *Survey Questions: Handcrafting the Standardized Questionnaire*. Newbury Park: Sage Publications.
- Francis C. DANE, 1990: *Research Methods*. Pacific Grove, California: Brooks/Cole Publishing Company.
- Monika KALIN GOLOB, 2001: *Jezikovne reže: 60 komentarjev o slovenščini v (pravni) praksi*. Ljubljana: GV Revije.
- Monika KALIN GOLOB, 2003: *Jezikovne reže 2: 61 komentarjev o slovenščini v (pravni) praksi*. Ljubljana: GV Revije.
- Tomo KOROŠEC, 1981: Jezik sodnih odločb. *Bilten Sodniškega društva*. Ljubljana: Sodniško društvo Slovenije, 18–33.
- Marijan PAVČNIK, 1997: *Teorija prava*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Pravo*: Leksikon Cankarjeve založbe. Druga razširjena in spremenjena izdaja. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2003.
- Scarpelli, Umberto, 1955: *Il problema della definizione e il concetto di diritto*. Milano: Edizioni di Comunita.
- Andrej SKUBIC, 1994/95: Klasifikacija funkcijske zvrstnosti in pragmatična definicija funkcije. *Jezik in slovstvo* 40/5. 155–169.
- Marko STABEL, 1998: Obtožnica 1945–1994: variantnost in razvoj besedilne zvrsti. Inka Štrukelj (ur.): *Jezik za danes in jutri*. Ljubljana: Društvo za uporabno jezikoslovje Slovenije, 233–249.
- Nevenka TOMOVIČ, 1998: Jezik prava. Inka Štrukelj (ur.): *Jezik za danes in jutri*. Ljubljana: Društvo za uporabno jezikoslovje Slovenije, 231–238.
- Jože TOPORIŠIČ, 2000: *Slovenska slovnica*. Četrta pregledana in razširjena izdaja. Maribor: Založba Obzorja Maribor.
- Tina VEROVNIK, 2001: Oblikovanje modela obsodilne sodbe kot besedilnega vzorca. Slavko Splival (ur.): *Vatovčev zbornik*. Ljubljana: Evropski inštitut za komuniciranje, 141–148.
- Nikola VISKOVIĆ, 1989: *Jezik prava*. Zagreb: Naprijed.

PRILOGA

ANKETNI VPRAŠALNIK

1. Starost: _____

2. Spol: M Ž

3. Poklic, ki ga opravljate: _____

4. Katera pravna besedila pišete pri svojem delu? _____

5. Pri pisanju besedil si pomagata ... (Izberite trditev, ki velja za Vas, in obkrožite pogostost rabe.)

a. z vzorci podobnih besedil	Nikoli	Redko	Pogosto	Vedno
b. s strokovnimi priročniki (npr. praktikum z zgledi besedil)	Nikoli	Redko	Pogosto	Vedno
c. z jezikovnimi priročniki	Nikoli	Redko	Pogosto	Vedno
č. drugo: _____	Nikoli	Redko	Pogosto	Vedno

6. Kako pogosto uporabljate navedene jezikovne priročnike? (Obkrožite pogostost rabe.)

a. Slovar slovenskega knjižnega jezika	Nikoli	Redko	Pogosto	Vedno
b. Jezikovne reže 1 in 2	Nikoli	Redko	Pogosto	Vedno
c. Slovenski pravopis	Nikoli	Redko	Pogosto	Vedno
č. Slovenska slovnica	Nikoli	Redko	Pogosto	Vedno
d. Drugo: _____	Nikoli	Redko	Pogosto	Vedno

7. Kaj najpogosteje iščete oziroma preverjate v jezikovnih priročnikih?

8. Kaj pogrešate v jezikovnih priročnikih oziroma česa v njih ne najdete?

9. Kako pogosto imate pri sestavljanju in pisanju besedil težave? (Obkrožite pogostost.)

Nikoli Redko Pogosto Vedno

10. Kakšno je vaše znanje slovenskega knjižnega jezika? (Obkrožite odgovor.)

- Odlično.
- Dobro.
- Zadovoljivo.
- Pomanjkljivo, a me pri delu ne ovira.
- Pomanjkljivo in me pri delu pogosto ovira.

11. S svojim znanjem slovenskega knjižnega jezika ste ... (Obkrožite odgovor.)

- Zelo zadovoljni.
- Zadovoljni.
- Nezadovoljni.

12. Ali bi Vas zanimalo jezikovno izobraževanje za pravnike? (Obkrožite odgovor.)

- Da.
- Ne.

13. Ali poznate Jezikovni kotiček v reviji *Pravna praksa*? (Obkrožite odgovor.)
- Da.
 - Ne.

SUMMARY

The data on the formulation of legal texts were collected with the aid of a questionnaire completed by 78 legal professionals. The participants were between 25 and 49 years of age and are involved in various legal specializations, in which they formulate different varieties of legal texts. In compiling these texts they most often follow the example of similar texts, but they also use technical and language reference works. Occasionally the participants also seek advice in the rulings of the Supreme Court, sample legal writings in *Gospodarski vestnik* and with the legal practice of the Slovene legal gateway IUS-INFO, consult a colleague or a language specialist. The most commonly used language reference work is Standard Slovene Dictionary (*Slovar slovenskega knjižnega jezika*), followed by the orthography (*Pravopis*) and grammar (*Slovenska slovnica*). The least commonly used language reference works are the works *Jezikovne reže 1* and *2*, which are never used by 66.6% respondents. This result can be attributed to the fact that the potential users are poorly informed, as 91.3% of the respondents know the language column on which the two reference works are based, i.e., the questions included in these publications are at least of some interest to them.

Most of respondents only rarely encounter problems in compiling the texts. Most often they verify their linguistic and communicative competence on the lexical level (correct spelling, meaning, use of common words and technical terms), while they are not aware of the errors on morpho-syntactic and textual levels, where the violation of literary standard is most prevalent.

The respondents are mostly satisfied with their language competence and all but one are interested in language training for legal professionals. From the outcomes of the questionnaire it is possible to conclude that legal professionals are mostly not hampered in their profession by insufficient language competence, but they would nevertheless like improve it.